

ния психологических механизмов и закономерностей семейного взаимодействия молодых супругов. Поскольку мотив связан с описанием далеких перспективных целей, а также с восприятием человеком целей и задач в самой деятельности, то результативная мотивационная установка играет ведущую роль в детерминации деятельности, особенно если ее процессуальный компонент (т. е. процесс деятельности) вызывает негативные эмоции. Следовательно, основное внимание исследования обращено на мотивы заключения брака молодыми украинцами. Использование стандартизированных методик, теоретического анализа и методов математической статистики позволили выделить основные мотивы заключения брака: любовь, беременность жены, стремление улучшить материальное благополучие, общность (близость) духовно-нравственных интересов, близость жизненных взглядов, убежание от родителей.

Ключевые слова: семья, молодая семья, мотивы заключения брака современной молодежью, согласование семейных ценностей.

MOTIVATION OF MAKING MARRIAGE BY MODERN YOUTH: PSYCHOLOGICAL ASPECTS

L.M. Omelchenko

Abstract. The difficult social and political situation in Ukraine and European integration processes that impact transformation of the system of social values led to the relevance of research not only the family as an institution of socialization, but firstly as a source of mental life of any individual. Of particular importance is the study of psychological mechanisms and patterns of family interaction of young couple. As motive related with distant outlining long-term goals, as well as to the perception of human goals and tasks in the most activities, motivational attitude plays a leading role in the determination of activity, especially if it is a procedural component causes negative emotions. Consequently, the focuses of research are reasons for making marriage by young Ukrainian. The main motivation for the marriage is: love, wife's pregnant, wish to improve the material well-being, community (proximity) spiritual and moral interests, proximity life views, escape from parents.

Keywords: family, young family, the motives for marriage of modern youth, the harmonization of family values.

УДК: 378:316.653/.658-057.87

ДІАГНОСТИКА СКЛАДОВИХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У СТУДЕНТІВ АГРАНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

М. В. ПАЛАГНЮК, здобувач кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: MariannaPa@i.ua

Анотація. Наведено результати дослідження громадянської позиції у студентів ВНЗ аграрного профілю, яке проводилося з метою вивчення підходів і пошуку можливостей для створення методики виховної роботи зі

© М. В. Палагнюк, 2016

студентами, що передбачає виховання у них активної громадянської позиції в сучасних умовах.

Ключові слова: громадянин, громадянська позиція, громадянське виховання.

Актуальність (Introduction). Побудова громадянського суспільства в нашій державі передбачає формування відчуття громадського обов'язку у всіх громадян, залучення їх до вирішення наявних суспільних проблем. Вирішення цього завдання не можливе без виховання у молоді власної громадянської позиції, вироблення у неї внутрішньої потреби до участі в громадському житті. З вказаних причин саме цей аспект педагогічної діяльності належить до пріоритетних напрямків сучасної молодіжної політики, зокрема, він є найважливішим при проведенні виховної і наставницької роботи з молоддю у вищих навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Концептуальні засади громадянського виховання обґрунтовано в працях М. Євтуха, П. Ігнатенка, В. Кузя, О. Любара, Ю. Руденка, М. Стельмаховича, О. Сухомлинської та ін. Загальнотеоретичні основи побудови цілісного навчально-виховного процесу, спрямованого на формування особистості громадянина, представлено в роботах А. Бойко, В. Лозової, К. Чорної, Г. Шевченко та ін. Питання громадянського виховання студентів ВНЗ розкриваються в роботах О. Кафарської, З. Красноока, Т. Кухневич, В. Плахтєєвої, А. Сігової, М. Чельцова.

Проблеми формування громадянськості студентів аграрних вищих навчальних закладів висвітлюються у працях І. Сопівник [4, 5].

Громадянська позиція, виявляється у здатності аналізувати сучасні процеси та ситуації, обирати адекватні форми і способи дії у непередбачуваних ситуаціях, відповідальності за результати власної діяльності, послідовності і виваженості власної позиції, у прагненні молоді людини не дотримуватися усталених формулювань, у змозі виявити самостійність суджень і самостійність мислення, відстоювати власні переконання, у цілеспрямованості, дисциплінованості, самостійності, наполегливості тощо; характеризується вміннями практичного характеру, що спостерігаються під час виконання доручень, які виявляються, формуються в системі відносин у колективі і виступають стимулами розвитку самооцінки, самопізнання, умовами самореалізації, саморозвитку, а також активними і конкретними діями, вчинками громадянського спрямування. [1]

Відомим є той факт, що провідну роль у процесі формування громадянської позиції відіграють освіта й виховання, а можливості освітнього простору ВНЗ у формуванні громадянської позиції є оптимальним виховним середовищем формування активної громадянської позиції студента. Вищі навчальні заклади завжди були, так би мовити, соціокультурними стовпами історичного процесу, в них виховують майбутнього спеціаліста, який, незалежно від профілю, здатен розглядати свою діяльність з загальнолюдської точки зору, з позицій глобальних світових соціокультурних і технологічних процесів.

З метою вивчення стану громадянського виховання в сучасних аграрних вищих навчальних закладах, а також визначення рівня сформованості громадянської позиції студентів нами проведено дослідження, завданнями якого було:

- вивчити досвід виховання громадянської позиції студентів у аграрних

вищих навчальних закладах, визначити позитивні сторони і недоліки цього процесу;

– з'ясувати ставлення студентів до проблеми дослідження, виявити визначеність їх громадянської позиції,

– вивчити можливості навчально-виховного процесу у формуванні громадянськості студентів аграрного навчального закладу.

Мета (Purpose). Діагностика рівня сформованості громадянської позиції студентів аграрних вищих навчальних закладів. У дослідженні були задіяні 300 студентів ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім.Є.Храпливого», віком від 15 до 17 років.

Використовувалися такі **методи (Methods)** науково-педагогічного дослідження, як педагогічне спостереження, вивчення планів виховної роботи, анкетування, тестування, бесіди.

Результати (Results). Під час дослідження щодо сформованості в студентів громадянської позиції були отримані такі дані (за самооцінкою студентів): 41,9% опитуваних переконані, що у них сформована громадянська позиція; 50% студентів вважають ще не визначилися у стійкості своєї громадянської позиції; 8,1% дали негативну відповідь і пояснювали це тим, що, «мій голос нічого не вартує», «в нашій країні неможливо реалізувати свою громадянську позицію», «держава мало робить та не захищає своїх громадян».

Респондентам, які вважають свою громадянську позицію сформованою, було запропоновано відповісти на відкрите питання: **що для вас особисто означають термін «активна громадянська позиція студента»?** Варіанти студентів: брати участь в різних гуртках, спортивних секціях, бути активним на заняттях, висловлювати свою думку, бути ініціативним і відстоювати свою позицію, займатися саморозвитком, бути причетним до розбудови майбутнього країни, бути альтруїстом і допомагати іншим, боротися за волю своєї держави та ін. Підсумовуючи всі варіанти, варто зазначити, що більшість з опитаних зійшлися на думці: активна громадянська позиція студента означає вести активну громадську діяльність в житті свого навчального закладу, міста і бути патріотом своєї країни;

Студентам пропонувалося **обрати ті риси, що впливають на виховання громадянської позиції молоді.** 36,3% респондентів назвали відчуття пошани до своєї країни; 30,9% опитаних вважають необхідною рисою активність у громадському житті країни; 20% пов'язують виховання громадянської позиції з інтересом до історико-культурного надбання свого народу, його героїв; 12,8% обрали цими чинниками високий рівень ерудиції та морального виховання.

Ефективність громадянського виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Провідна роль у вихованні громадянської позиції підростаючого покоління належить предметам соціально-гуманітарного циклу: історії, географії, суспільствознавству, літературі; активним методам навчання, спрямованим на самостійний пошук, формування критичного мислення, ініціативи й творчості.

На питання **чи впливає знання історії, культури та літератури своєї країни на формування громадянської позиції в її громадян** більшість респондентів (56,1%) відповіли, що історія, культура, література важливі предмети, вивчати й знати їх необхідно кожному громадянину; 18,4% вважають, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історико-культурної спадщини; ще 17,3% студентів вирішили, що ці поняття не відігра-

ють ніякої ролі в подальшому розвитку держави, проте їх варто знати всім громадянам.

Студенти отримали завдання **визначити якості, які повинно розвинути громадянське виховання**. Результати виявилися такими: половина респондентів (50,5%) вважають, що цими якостями є почуття обов'язку, громадянської відповідальності, дисциплінованості; 30,7% пов'язують громадянське виховання з готовністю служити Батьківщині; 16,6% студентів вважають, що цими якостями є почуття власної гідності, внутрішньої свободи; ще 2,2% не підтримують жоден з цих варіантів і поки не визначилися з власним.

Одним із ключових чинників формування активної громадянської позиції і становлення особистості-громадянина є мова. Іван Франко вважав, що на сторожі рідної мови стоять: власна школа, власна церква, власна преса. Костянтин Ушинський приділяв велике значення мові народу: «якщо вимерла мова в устах народу, вимер і народ». Педагог обстоював думку, що кожний народ має право мати школу рідною мовою, засуджував царизм за заборону вивчення української мови у школах на українських землях [4]. У Концепції громадянського виховання зазначено, що одним із головних показників громадянської зрілості є збереження української мови, ґрунтовне володіння нею.

Виходячи з цього, одним із питань, на яке пропонувалось відповісти студентам було: **як мова пов'язана з громадянською ідентифікацією?** 89% опитаних вважають, що для кращої громадянської ідентифікації необхідно вільно володіти державною мовою; 6,6% переконані, що знання державної мови не має суттєвого значення; а 4,4% думають, що достатньо розуміти і трохи знати державну мову.

Літературній освіті також відводиться особлива роль у формуванні соціального й морального обличчя юних громадян нашого суспільства, оскільки література є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу. У художній літературі знаходять своє вираження його історія, його моральні цінності, ідеали, традиції, його ментальність, національний характер. Оволодіння національною літературою – це ще й шлях до досконалого оволодіння українською мовою. А приклади літературних героїв виховують любов до Батьківщини, історії та культури, почуття національної самосвідомості, господаря власної землі, повагу до славних синів і дочок України, відповідальність кожного за долю нації.

Ми запитали студентів **чи цікавляться вони українською художньою літературою, яка зображує героїчні риси українського народу?** На що половина опитаних зізналися, що із задоволенням читають художні твори; 31,3% читають лише твори, які є в початковій програмі; 14,6% надають перевагу іншим темам художньої літератури; а 4,2% взагалі не цікавляться літературою. Серед відомих їм поетів і письменників, які вирізнялися своєю активною громадянською позицією студенти назвали М.Коцюбинського, О.Кобилянську, І.Котляревського, Л.Українку, Т.Шевченка, І.Франка, В.Винниченка та ін.

Сьогодні студенти мають широкі можливості щодо залучення до громадської діяльності. Зокрема, це самоврядування в групі, участь у студентських і молодіжних громадських акціях, участь в органах студентського самоврядування закладу, участь у масових міських громадських акціях, участь в діяльності студентських і молодіжних ГО, участь у діяльності інших обласних, всеукраїнських і міжнародних ГО.

На питання **чи беруть студенти участь у громадському житті**, опитані відповіли: постійно – 1,2 %; часто – 7,8 %; періодично – 10,3 %; рідко –

32,5 %; у поодиноких випадках – 28,7 %; ні – 19,5 %. Як свідчать одержані дані, студенти скоріше не беруть, аніж беруть участь у громадському житті; Беручи до уваги, що більшість із тих, хто бере участь у громадському житті, робить це інколи, можна констатувати, що громадська активність студентів неприпустимо низька. Якщо взяти до уваги, що студенти традиційно є найактивнішою частиною суспільства, така ситуація викликає занепокоєння.

Чи знають студенти сучасних людей з активною громадянською позицією, приклади яких можна наслідувати? 36,6% респондентів відповіли так, назвавши людей, що стояли на Майдані, Героїв Небесної Сотні, волонтерів, а також згадали голову свого студпарламенту та активних студентів свого навчального закладу; 63,4% не змогли назвати жодного прикладу. Це свідчить, насамперед, про наявність проблем та прогалин в громадянському вихованні молоді.

У якому віці слід приділяти найбільше уваги громадянському вихованню особистості? На думку студентства, найбільше уваги слід приділяти громадянському вихованню з раннього дитинства (39,4%); 28,7% вважають, що в період підліткового віку; 23,4% опитаних вибрали студентські роки, 8,5% схиляються до більш зрілого віку.

Де має проводитися громадянське виховання? 20,5% студентів вважають тим місцем, де повинно проводитися громадянське виховання, школу й вищий навчальний заклад, 30,1% – сім'ю, а більшість респондентів 49,4% переконані, що цей процес повинен відбуватися, починаючи з сім'ї, потім – у школі та вищому навчальному закладі.

Аналіз одержаних результатів дав підстави свідчити, що громадянська позиція студентів аграрних вищих навчальних закладів у сучасних умовах недостатньо висока. Якщо брати до уваги, що саме студентство становить найактивнішу і найпрогресивнішу частину суспільства, найсприйнятливішу до змін, а також наявну ситуацію в українському суспільстві, що нагально потребує активної громадянської позиції, така ситуація потребує втручання для її покращення.

Висновки і перспективи (Discussion). Громадянська позиція студентів в аграрних ВУЗах є недостатньою, це значно ускладнює побудову громадянського суспільства та вирішення нагальних питань, що стоять перед нашою країною в цей час.

З результатів аналізу дослідження випливає, що половина студентів вищих аграрних закладів не впевнені у стійкості своєї громадянської позиції та не вважають себе активними громадянами. Разом з тим більшості респондентів відоме поняття активна громадянська позиція, яке, на їх думку, означає: вести активну громадську діяльність в житті свого навчального закладу, міста і бути патріотом своєї держави.

Майже 90% студентів вважають, що для кращої громадянської ідентифікації необхідно вільно володіти державною мовою. Це свідчить про те, що мова є важливою складовою громадянського виховання. Більшість респондентів (56,1%) переконані, що суспільно-гуманітарні дисципліни, зокрема історія, культура, література займають важливе місце у вихованні громадянської позиції молоді, тому вивчати й знати їх необхідно кожному громадянину. Також позитивним показником є те, що половина опитаних цікавляться українською художньою літературою, яка зображує героїчні риси українського народу. Вважаємо, що в цьому напрямку слід працювати над вихованням громадянської позиції студентів аграрних вищих навчальних закладів.

Залишає бажати кращого рівень активності студентства в громадському житті навчального закладу, міста, також низькі показники їх участі в студентському самоврядуванні, громадських організаціях. Про негативну тенденцію свідчить і те, що 63,4% не змогли назвати жодного сучасного прикладу людей з активною громадянською позицією. Це свідчить, про відсутність у студентів виховного ідеалу, низьку зацікавленість в сучасних подіях країни та громадську пасивність.

За словами самих студентів приділяти увагу громадянському вихованню слід з раннього дитинства, також значна частина опитаних схиляються до періоду підліткового віку та студентських років. Крім того майже половина респондентів вважають, що процес виховання повинен відбуватися безперервно, в сім'ї, в школі та вищому навчальному закладі. Підсумовуючи отримані результати, варто відзначити, що роль вищих навчальних закладів у вихованні активної громадянської позиції студентів є сьогодні вкрай важливою. Вважаємо за потрібне звернути більшу увагу на засоби виховання, зокрема на українську героїко-патріотичну літературу.

Отже, можна констатувати, що дана тема потребує подальшого ретельного вивчення. Особливо важливо дослідити чинники, що впливають на виховання громадянської позиції молоді. Тому в майбутньому передбачено провести дослідження, в результаті якого підготувати розробку методики виховної роботи зі студентами, що передбачає виховання у них активної громадянської позиції.

Список використаних джерел

1. Казаєва О.А. Основні напрями розвитку громадянського виховання / О.А. Казаєва, Л.А. Дорошук // Проблеми освіти, науки і культури. Педагогіка і просвіта. – 2009. – № 4(68). С. 154 – 163.
2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://education.km.ua/uploads>.
3. Юркевич П. Читання про виховання / П. Юркевич // Педагогічна думка. – 2010. – № 2. – С. 54–87.
4. Сопівник І.В. Громадянське виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: [монографія] / І.В.Сопівник. – К.:«ЦП Компрінт», 2012. – 245 с.
5. Сопівник І.В. Особливості громадянського виховання студентів на прикладі вищих аграрних закладів освіти / І. В. Сопівник // Науковий вісник Національного аграрного університету. – Вип. 68, 2003. – С. 175-183.

References

1. Kazaeva O.A. Basic directions of development of civic education / O.A. Kazaeva, L.A. Doroshuk // Problems of education, science and culture. Pedagogy and education. – 2009. – № 4 (68). S. 154 – 163.
2. The concept of civil education of the individual in the development of Ukrainian statehood [electronic resource] / Access: <http://education.km.ua/uploads>.
3. Yurkewych P. Reading about education / P. Yurkewych // Educational thought. – 2010. – № 2. – S. 54-87.
4. Sopivnyk I.V. Hromadianske vykhovannia studentiv ahrarnykh vyshchych navchalnykh zakladiv: [monohrafiia] / I.V.Sopivnyk. – K.:«TsP Komprynt», 2012. – 245 s.

5. Sopivnyk I.V. Osoblyvosti hromadianskoho vykhovannia studentiv na prykladi vyshchykh ahrarnykh zakladiv osvity / I. V. Sopivnyk // Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu. – Vyp. 68, 2003. – S. 175-183.

ДИАГНОСТИКА СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ГРАЖДАНСКОЙ ПОЗИЦИИ СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

М. В. Палагнюк

***Аннотация.** Приведены результаты исследования гражданской позиции у студентов вузов аграрного профиля, которое проводилось с целью изучения подходов и поиска возможностей для создания методики воспитательной работы со студентами, предполагает воспитание у них активной гражданской позиции в современных условиях.*

***Ключевые слова:** гражданин, гражданская позиция, гражданское воспитание*

DIAGNOSTICS OF COMPONENTS OF CIVIL POSITIONS BY STUDENTS OF AGRICULTURE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

M. V. Palahniuk

***Abstract.** The results of the study civil position among university students agrarian structure, which was carried out to study the approaches and finding opportunities to create educational work methods with the students, involves raising their active civil position in the modern world.*

***Key words:** citizen, citizenship, civil position, civic education.*

УДК 159.947.23-053

СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»

К. А. ПЕКАЧ, здобувач кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: pekach_ka@ukr.net

***Анотація.** У статті здійснено аналіз нормативних документів та праць вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо структурування поняття «громадянська відповідальність». Подано результати експертного оцінювання щодо відбору основних складових громадянської відповідальності учнівської молоді. Змодельовано структуру громадянської відповідальності особистості.*

***Ключові слова:** громадянське виховання, відповідальність особистості, громадянська відповідальність, громадянська самосвідомість, громадянська само ідентифікація, громадянські цінності, громадянська поведінка.*

Актуальність (Introduction). В умовах поширення загроз національній безпеці України одним із пріоритетних напрямів виховання дітей і молоді є

© К. А. Пекач, 2016